

ЛАДОРЕНКО Н.І.
ОЕЕзм-21

АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА

В системі оцінюючих показників діяльності підприємства особливе місце посідає прибуток. Він є основою економічного і соціального розвитку фірми, сталим джерелом фінансування виробництва, виплати дивідендів, збільшення капіталу організації, створення резервних фондів, поповнення оборотних активів і покриття інших планових витрат. У прибутку і його розподілі виражені економічні відносини між суспільством, організацією і окремими працівниками.

Мета економічного аналізу фінансових результатів полягає у визначенні повноти і якості їх отримання, оцінці динаміки абсолютних і відносних показників фінансових результатів, встановленні ступеня впливу окремих факторів на величину прибутку і рівень рентабельності, виявленні можливих резервів зростання фінансових результатів.

Розглядаючи сутність прибутку, доцільно відмітити його основні характеристики:

- прибуток є формою доходу суб'єкта господарювання, який вклав свій капітал у певний вид діяльності з метою досягнення певного комерційного успіху;
- прибуток не є гарантованим доходом на вкладений капітал у той чи інший бізнес, а результатом вмілого й успішного здійснення цього бізнесу. Тому прибуток у певній мірі – це плата за ризик здійснення підприємницької діяльності. Рівень прибутку і рівень підприємницького ризику знаходяться між собою у прямо пропорційній залежності;
- прибуток характеризує не весь дохід, одержаний у процесі підприємницької діяльності, а лише ту частину доходу, яка «очищена» від понесених витрат на здійснення цієї діяльності;
- прибуток є вартісним показником, який виражений у грошовій формі.

На основі основних характеристик прибутку, його зміст може бути сформульований так: прибуток – це виражений у грошовій формі результат суб'єкта господарювання на вкладений капітал, що характеризує його винагороду за ризик здійснення господарської

діяльності, та виражає собою різницю між сукупним доходом та сукупними витратами, понесеними в процесі здійснення цієї діяльності.

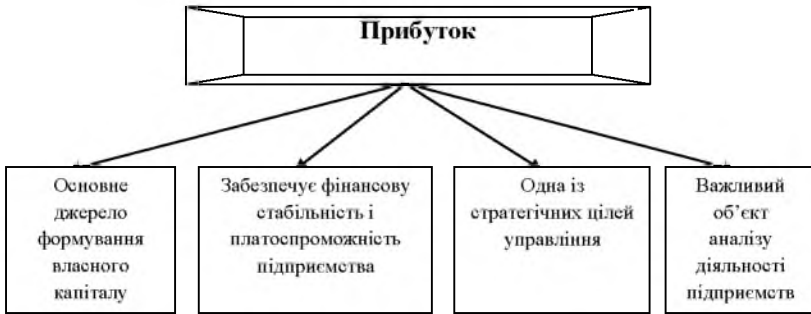

Рис. 1. Основні характеристики прибутку [3, с. 55]

В сучасних умовах господарювання є три основних джерела одержання прибутку.

Перше джерело утворюється за рахунок монопольного становища підприємства по випуску тієї чи іншої продукції. Водночас, таке джерело має нестабільний характер через антимонопольну політику держави і зростаючу конкуренцію з боку інших підприємств.

Друге джерело пов'язане безпосередньо з виробничою і підприємницькою діяльністю. Ефективність його використання залежить від знання підприємством кон'юнктури ринку й уміння адаптувати розвиток виробництва під його зміну.

Третє джерело пов'язане з інноваційною діяльністю суб'єкта господарювання. А саме з постійним оновленням продукції, що випускається, забезпеченням її конкурентоспроможності, збільшення величини прибутку.

Принципове значення має вмiле управління факторами, які впливають на величину прибутку. Важливу роль у розв'язанні цього питання відіграє економіко-аналітична діяльність на підприємстві. Основними завданнями аналізу фінансових результатів господарської діяльності є:

- вивчення обсягів, складу і динаміки фінансових результатів діяльності підприємства;
- перевірка обґрунтованості планово-розрахункових показників з прибутку;

- визначення ступеня виконання плану з прибутку від операційної діяльності, участі в капіталі та інших фінансових доходів;
- виявлення впливу різних факторів на його величину;
- вивчення напрямів і тенденцій розподілу прибутку;
- розрахунок і оцінка показників рентабельності;
- визначення і мобілізація резервів зростання прибутку і підвищення рентабельності господарської діяльності.

Прибуток як одна із основних категорій товарного виробництва виконує ряд функцій: оціночна, стимулююча та розподільча функція (рис. 2).

Рис. 2. Основні функції прибутку

Функція оцінки. Прибуток важливий комплексний показник, що у вартісній формі відображає кінцевий результат роботи підприємства. У ньому акумулюються підсумки всіх сторін його діяльності: зростання виробництва продукції та її реалізації, ефективність використання матеріальних, трудових і фінансових результатів, наявних у його розпорядженні. Від рівня виконання плану з прибутку залежить фінансовий стан підприємства, виконання його зобов'язань перед бюджетом, банками, постачальниками матеріальних ресурсів. Виконання цієї функції повною мірою можливе тільки тоді, коли передбачається свобода встановлення цін, вибір постачальника і покупця.

Розподільча функція. Її зміст полягає в тому, що прибуток використовується як інструмент розподілу чистого доходу суспільства на частину, що акумулюється в бюджетах різних рівнів та залишається в розпорядженні підприємства і є джерелом його розширеного відтворення. Об'єктом економічних інтересів держави є частина

прибутку, яка сплачується у вигляді податків та обов'язкових платежів. Економічний інтерес підприємства як товаровиробника знаходить своє узагальнення в обсязі прибутку, який залишається у розпорядженні підприємства і використовується для вирішення виробничих та соціальних завдань його розвитку. Економічний інтерес робітників пов'язаний з розміром прибутку, який спрямовується на соціальний розвиток. Власника підприємства цікавить у першу чергу розмір фонду виплати дивідендів і та частина прибутку, котра пов'язана з виробничим розвитком, реконструкцією і технічним переозброєнням виробництва, удосконаленням технології, приростом капіталу.

Стимулююча функція. Одержання прибутку стимулює найбільш ефективно використання економічних ресурсів, зниження витрат, впровадження досягнень науково-технічного прогресу, освоєння нових виробництв. Прибуток підприємства є важливим джерелом задоволення соціальних потреб суспільства. Соціальна роль прибутку проявляється перш за все у тому, що засоби, що перераховуються у бюджети різних рівнів у процесі його оподаткування, служать джерелом реалізації різноманітних загальнодержавних і місцевих соціальних програм, які забезпечують «виживання» окремих соціально незахищених (чи недостатньо захищених) членів суспільства. У загальному, соціальна роль прибутку проявляється у тому, що він служить джерелом зовнішньої благодійної діяльності підприємства, яка направлена на фінансування окремих неприбуткових організацій, закладів соціальної сфери, надання матеріальної допомоги окремим категоріям громадян.

Важливе місце в процесі аналізу необхідно відвести пошукові резервів збільшення прибутку. При виявленні резервів можна виокремити три етапи:

- аналітичний – на цьому етапі виявляють і кількісно оцінюють резерви;
- організаційний – розробляють комплекс інженерно-технічних, організаційних, економічних і соціальних заходів, які забезпечують використання виявлених резервів;
- функціональний – коли практично реалізують заходи та контролюють їх виконання.

Резерви зростання прибутку можуть бути за рахунок: збільшення обсягу випуску продукції (робіт, послуг); зниження витрат на виробництво і реалізацію продукції; економії та раціонального використання коштів на оплату праці персоналу; запровадження

досягнень науково-технічного прогресу, в результаті чого зростає продуктивність праці і знижується собівартість продукції [1, с.195].

Під час аналізу важливо встановити, наскільки ефективним є механізм розподілу прибутку як інструмент інтенсифікації виробництва. У зв'язку з цим, визначається взаємозалежність загального зростання прибутку і його частки, що залишається в розпорядженні організації як джерело формування фінансових результатів.

Література:

1. Адамик О.В. Способи формування в обліку податкового зобов'язання з податку на прибуток // Економіка. Фінанси. Право. – 2002. – №1. – С. 20-25

2. Литвин З.Б. Теорія економічного аналізу: Методичні поради і завдання з дисципліни, для студентів напрямку підготовки «Менеджмент» 6.030601 усіх форм навчання. – Тернопіль.: Економічна думка, 2010. – 224 с.

3. Мних Є. В. Економічний аналіз: Підручник: Вид. 2-ге, перероб. та доп. – Київ: Центр навчальної літератури, 2011. – 472 с.

4. Пичугіна Т. С., Шубіна С.В., Мірошник О.Ю. Фінансовий аналіз у схемах і таблицях: навчальний посібник. – Львів «Новий світ – 2000» - 2011. - 326 с.

12. Саченко С. Зарубіжний досвід обліку витрат і результатів діяльності та можливості його застосування у вітчизняній обліковій практиці // Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна. – 2002. – Випуск 12. – С. 38-43

5. Тігова Т.М., Селіверстова Л.С., Процюк Т.Б. Аналіз фінансової звітності: Навч. посіб. - К.: Центр учбової літератури, 2017.- 268 с.

6. Adamyk O.; Adamyk B. Accounting methods for public sector entities // CZECH JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES, BUSINESS AND ECONOMICS. – 2017